

Pusker Máté

A bullying bemutatása retrospektív filmekben keresztül

Szakmailag ellenőrizte: Dr. Göbel Orsolya

Absztrakt

A műhelymunka célja, hogy tanulmányok és kortárs filmek ismertetésével, illetve értelmezésével jobb rálátást biztosítson a zaklatás témakörére, közelebb kerülve annak megértéséhez. A szakirodalmak áttekintése és a magyar viszonyok ismerete felveti a kérdést, hogyan lehet gyakorlatban változást elérni egy olyan működési rendszerben, ahol a zaklatás eszköztára a bullying alanyaival együtt növekszik és változik. Biztató viszont, hogy vannak olyan elméleti rendszerek, melyeknek adaptálása megoldásként szolgálhat az olykor kivédhetetlennek tűnő zaklatási helyzetekben.

1. Bevezető

A dolgozat témája az iskolai zaklatás. Úgy gondolom, hogy a téma mindig aktuális. A zaklatás megjelenési formája ugyan változhat, új méreteket ölthet, viszont a gyermekek/diákok közt megjelenő bullying nem fog eltűnni. Önkéntes munkám és gimnazista éveim alatt sokszor talákoztam olyan diákokkal, akik áldozatai voltak valamilyen mértékben társaik bántalmazásainak. Fontosnak tartom, hogy a bullying további kutatások témája legyen. A mai technológiai újításoknak köszönhetően bővült a bántalmazó személy (bully) eszköztára, amivel meg tudja keseríteni áldozatai életét. A dolgozatban ismertetni fogom a bullying elméleti hátterét, szereplőit, illetve kitérek a ma aktuális cyberbullyingra és a környezet felelősségére, mindezt az általam megtekintett filmek segítségével.

2. A bullying elméleti háttere

A bullying kifejezés magyar megfelelője a zaklatás, melynek vizsgálatával és érdeemi kutatásával viszonylag későn, az 1970-es években kezdtek foglalkozni [Figula, 2004]. A korai kutatások egyik fő alakja Dan Olweus, aki szerint egy diák akkor válik bullying áldozatává, ha ismétlődő jelleggel, hosszabb időszakon át olyan negatív akciók célpontja, melyeket egy vagy több diáktársa követ el ellene [Figula, 2004, idézi Olweus, 1994]. A gyermekek szocializációs területein, mint az óvoda, játszótér, iskola jelen van a csúfolódás, gúnyolódás, melyek, ha nincsenek korlátok között tartva, könnyen átszaphatnak zaklatásba, bántalmazásba. Annak megállapítására, hogy mennyire természetes a zaklatás a gyermekek körében, kultúrközi vizsgálatokból származnak olyan bizonyítékok, melyek szerint a gyerekek az agresszív viselkedést, az erőszakos magatartást a felnőttek viselkedésének a megfigyelése alapján

sajátítják el [Vassné Figula Erika és mtsai, 2008]. A témakörbe illeszkedő kutatások többsége nem véletlenül az egyén szocializációját (családi, intézményi, társadalmi) tekinti a kiinduló pontnak és elsősorban az interakció és a csoportdinamika szabályszerűségeire épülnek [Figula, 2004]. Ahogy fejlődnek a fiatalok, úgy az életkor előre haladtával a verbális és szociális készségek is fejlettebbek lesznek, ezzel bővül az alkalmazható stratégiák eszköztár [Buda, Kőszeghy, Szirmai, 2008]. Talán ennek köszönhető, hogy míg az óvodás/általános iskolás csúfolások kisebb verekedésbe, birkózásba torkolltak, úgy a felsős diákok körében inkább a verbális csatározások veszik át az elsődleges szerepet [Brame et al, 2001]. Különbséget kell tenniük aközött, amikor valaki bullying áldozata, vagy amikor két ugyanakkora (fizikai, pszichikai vagy verbális) erővel rendelkező vagy azonos hatalmi pozícióban lévő személy egyszeri konfliktusba kerül egymással [Parti, 2016]. Innen következik tehát, hogy két egyformán erős gyerek esetleges vetélkedése, verekedése a homokozóban nagyon zavaró lehet a felnőttek számára, ez azonban nem zaklatás [Buda, 2008]. A bullying megértése szempontjából fontos megértenünk, hogy a kiszemelt áldozat csúfolására, verbális vagy nonverbális zaklatására nincs megfeleltethető ok, mely magyarázatul szolgálhatna az ilyen esetekben. Buda Mariann [2008] szerint ez a fajta erőszak nem re-aktív, azaz nem válaszoló, hanem pro-aktív, azaz „megelőző” – esetünkben: közvetlen kiváltó ok nélküli – agresszió.

3. A zaklatás szereplőinek bemutatása a *That's What I am c. filmen keresztül*

Egy zaklatásos helyzetnek több szereplője is van. Az ilyen történéseket elsősorban a zaklatók és az áldozatok vonatkozásban vizsgálják, emellett további fontos résztvevői a szemlélők [Buda, Kőszeghy, Szirmai, 2008]. A zaklatást kezdeményező fél motivációjáról és jellemmeghatározására sok figyelem irányult. A kulcs a megvetés; amikor egy másik személyt értéktelennek, alacsonyabb rendűnek, méltatlannak tekintünk [Coloroso, 2008]. Coloroso [2008] szerint háromszoros előnyre tesz szert ilyenkor a bántalmazó, hisz a megvetés feljogosítja őt az uralom gyakorlására, a tisztelet figyelmen kívül hagyására és az áldozat kiközösítésére. Az áldozattá váláshoz olyan egyszerű jellegzetességek is elégnak bizonyulnak, mint például a megjelenés, vagy valamilyen képesség, esetleg annak hiánya, továbbá az iskolai teljesítmény valamilyen irányú – és mértékű – különbsége [Sweeting & West, 2001]. Az áldozatok körében előforduló depresszió, szorongás és alacsony önértékelés további negatív eredményeket szül [Lester & Mander, 2015]. Ez tovább nehezítheti az áldozatok kitörésének lehetőségét egy bullying helyzetből.

Körmendi Attila és Szklenárik Péter [2012] a szemlélő csoporton belül további kategóriákat gyűjtöttek össze és neveztek meg. Kitérnek a segítőkre, akik a zaklatók pártját fogják és asszisztálnak nekik, a megerősítőkre, akik tetteikkel ugyan nem segítik a zaklatót, viszont nevetésükkel például olyan visszajelzést nyújtanak a bullynak, ami további zaklatást eredményezhet. Ezen szerepek kialakulásában közre játszhat a diákok azon félelme, miszerint, ha nem csatlakoznak a szituációba a bully (zaklató személy) oldalán, úgy esetlegesen kiteszik magukat annak veszélyének,

hogy ők lesznek a potenciális áldozatok. A védelmezők, azok a személyek, akik az ilyen helyzetekben aktívan az áldozat segítségére sietnek, erősítik az ellenpólust a bully-val szemben. Az utolsó csoport pedig a kívülállók, akik nem érintettek a helyzetben, nem csak hogy nem foglalnak állást az adott szituációban, de olykor nem is vesznek tudomást a körülöttük zajló bántalmazásról.

A *That's What I am* c. film alaposan bemutatja azokat a szerepeket, melyeket az eddigi szakirodalom feltárt. A történet gerincét egy amerikai általános iskola adja, ahol egy irodalom óra alkalmával a tanár csoportmunka keretében vár a diákoktól egy szemeszter végi beadandót. Ekkor ismerkedhetünk meg a főszereplővel, aki nem az osztály legkedveltebb diákja és össze kell dolgoznia az osztály, sőt talán az iskola legkirekesztettebb fiújával. A főhős Andy az iskolai élet színterén szemlélő szerepet tölt be, valahányszor zaklatás szemtanúja. Az irodalom órán kapott társa Stanley magassága és vörös haja miatt kapta a „Big G” csúfnevet. Ezen karakterisztikus jellegek a középpontba sodorják, és rengeteg támadás, piszkálás, nyilvános megaláztatás éri. Andy ennek szintén szemtanúja. Az osztályban uralkodó erőviszonyok kialakulásakor Andy nem tett szert „biztos pozícióra”, tehát ő maga is bullying áldozata. Számára ezt a Stanleyvel folyó munka és az első iskolai szerelem hozza magával a váratlanul féltékeny ex- és konkurencia Ricky személyében, aki mellel a diákok legfélelmetesebb és legfőbb zaklatója. A film a diákok szemszögéből világítja meg az iskolai zaklatást, kevés interakciót bemutatva a történetben a tanárok és szülők oldaláról. A történet kibontakozása, amikor Andy bocsánatot kér Stanley-től, hogy nem kelt védelmére, mikor kellett volna. Az ezután kialakuló bullying helyzetet már megelőzi Andy, és elejét veszi Ricky támadásának Big G ellen egy jól irányzott rúgással. A film egy könnyed hangvételű történetet mutat be, mely a fiatal diákok, 5-7. osztályosok körében szórakoztató és tanulságos lehet. A 11-14 éves fiataloknál a film csoportos beszélgetéseket és vitákat eredményezhet, mely egy osztályfőnöki óra keretében teret biztosít a zaklatás témájának tüzetes megvitatására. A bullying aktív és passzív résztvevőinek bemutatásán keresztül világossá válik, hogy a zaklatás eltérése sokszor egyenlő annak elfogadásával. Az alábbi filmekben szintén felismerhetők a már említett szerepek: *Speak* [2004] Jessica Sharzer-től és *Wasted on the Young* [2010], Ben C. Lucas rendezésében. Ezen filmek különböző korcsoportoknak megfelelő tartalommal bírnak.

4. A zaklatás megjelenési formái

Amikor zaklatásról esik szó, két kategória jut legtöbbször eszünkbe: verbális és a fizikai bántalmazás. A szakirodalmakat áttekintve további kategóriaként jelenik meg a direkt és indirekt bullying. Mihály Ildikó [2003] szerint a direkt bullying pedig a zaklatás közvetett megnyilvánulása (verekedés, gúnyolódás, csúfolódás, piszkálás, lökdösés, valamint az erőszak minden közvetlenül megnyilvánuló formája), az indirekt bullying a zaklatás pedig a közvetett megnyilvánulására utal, melynek eredményeként egy gyermek az osztályban elszigetelődik, a többiek kiközösítik és ezt megerősítendő, számtalan módon az áldozat tudomására adják. Sokkal több gyermek szenved valamilyen nemű zaklatás formájától, mint ahogy azt a felnőttek, tanárok, kutatók gondolják [Figula, 2004].

1. Táblázat

A zaklatás típusai	verbális	nem-verbális	
		fizikai	nem-fizikai
Közvetlen / direkt	Gúnyolás, fenyegetés	Ütés, rúgás, cibálás, lökdösés, köpés, bezárás, kényszerítés, az áldozat holmijának megromlása, ellopása	Kinevetés, obszcén, vagy bántó gesztusok, undorító tárgyak mutogatása
Közvetett / indirekt	Pletykaterjesztés, kapcsolatok rombolása	Pl. mások által megveretni valakit, az áldozat holmijának ellopása	Gúnyrajzok, képek terjesztése, kiközösítés, levegőnek nézés

Forrás: BUDA, M; KŐSZEGHY, A. & SZIRMAI, E. [2008] 375. o. alapján

5. Submit the documentary, avagy a cyberbullying-ról tömören

A technika gyors mértékű fejlődése teret nyitott számtalan új területnek, emellett sajnos új fogalommal és helyszínnel bővült a zaklatás témaköre, ez pedig a cyberbullying. Legelterjedtebb színtere ennek a világháló, de elektronikus eszközzel, internet nélkül is – legyen szó telefonhívásról, szöveges vagy épp képüzenetről – is kivitelezhető [Part, 2016]. Az elektronikus zaklatás egyik legártalmasabb aspektusa az azonnali és korlátlan mennyiségű terjesztés lehetősége, mely a kellemetlen tartalmat nagyobb nyilvánosság előtt közvetíti, továbbá a tartalom eltávolítása is sokkal nagyobb nyomozással és munkával jár. Az áldozat ennek következtében ismétlődően és hosszú időn keresztül szembesül a megszágyenítő tartalommal [Domonkos, 2014]. Ennek egyik oka, hogy az áldozatok gyakran nem is tudják azt, hogy kitől is származnak a bántó képek, üzenetek. Ez lehetőséget biztosít a zaklatóknak, hogy névtelenek maradhassanak [Kuruc, 2012].

A *Submit the Documentary: The Virtual Reality of Cyberbullying* c. angol nyelvű dokumentumfilm egy négy éve készült film, mely alaposan feltárja és elemzi a cyberbullying, vagyis az internetes zaklatás részleteit. A filmben igazgatók, tanárok, szülők, diákok, s a témát kutatók beszélnek és osztják véleményüket és kutatásaik eredményeit. Az internetes zaklatás lehetőséget biztosít arra, hogy azt az agressziót, melyet az ember offline nem mer kifejezni, online kiadja magából. Ilyen a zaklatás is; amit élőben nem mer az ember meglépni, azt a számítógép és a távolság védelme alatt minden kérdés nélkül megteheti. A zaklató az internet keretein belül hatalmas érzelmi károkat okozhat pusztán egyszerű szöveges üzenetekkel, esetleg képekkel, melyeket olykor az áldozatoktól szerez meg, kihasználva bizalmukat. Ezek mellett egy feltört közösségi oldal profilja által a bully másnak adhatja ki magát, illetve megmérgezheti áldozata személyes kapcsolatait, olyan károkat idézve elő, melyeket nem lehet orvosolni. Amikor egy gyermekről sértő képek vagy videók jelennek meg, vagy ha más módon zaklatásnak van kitéve, több kimenetelű lehet az eredmény. Az egyik és sajnos legtöbbször előforduló eset, amikor a gyerek nem szól az atrocitásról a szüleinek, se tanárainak, így egyedül kell megküzdenie az esettel. A másik, sze-

rencsés eset, amikor elmondja a felmerült problémát otthon. Ekkor a szülők vagy megszüntethetik, vagy nagymértékben limitálhatják a technika használatát és valamilyen mértékig elkezdhetik monitorozni gyermekük internetes tevékenységét. Másik alternatíva, amikor a szülők bevonják az iskolát, viszont az iskola nem tudja a problémát orvosolni, hiszen az ilyen típusú zaklatások többsége az iskola falain kívül történik. A per, jogi procedúrák szintűgy hatástalannak bizonyulnak, hatalmas pénz- és időigényű egy ilyen folyamat, melynek sikeressége nagymértékben kérdéses. A szülők ilyenkor fordulhatnak a hatóságokhoz segítségért. A rendőrség viszont kevés alkalommal képes számottevő intézkedést kezdeményezni. Végül a szülők kapcsolatba léphetnek az oldal üzemeltetőjével, viszont míg sikerül kontakttot létesíteni, az eltelt idő alatt az áldozat továbbra is elszenvedti a sértő tartalom jelenlétét, ami pedig tovább erősíti a lelki traumát, depressziót, szorongást. Ezt a filmet 14 évesnél idősebb diákoknak érdemes levetíteni. Mivel ez a korcsoport már aktív használója a modern kor technikájának, ezért kiemelten fontos, hogy ezeket az eszközöket rendeltetésszerűen használják, ne pedig mások zaklatására. Gimnazisták körében érdemes lehet csoportos munka keretében, olyan megküzdési stratégiákkal ismertetni meg őket, melyek az osztályban mintát adhatnak a diákoknak zaklatás estén. Az ilyen és ehhez hasonló csoportos foglalkozások során, a diákok szabályokat fektethetnek le, melyeket mindenki tiszteletben tart, és annak tudatában cselekszik mind a zaklatás megelőzését, illetve orvoslását tekintve. Az alábbi filmek a cyberbullying téma köré szerveződnek: Cyberbully [2011] Charles Binamé rendezésében, Odd Girl Out [2005] Tom McLoughlin rendezésében, és A Girl Like Her [2015] c. film Amy S. Weber-től.

6. A környezetünk felelőssége a zaklatás áldozataira nézve

A kérdés mindig felmerül, hogy mik a zaklatás előzményei, mennyire lehet a felelősséget teljes mértékben a zaklatóra tenni. Az ilyen kérdések vizsgálatakor szembetűnik, hogy a zaklatók, agresszorok, problémás gyerekek közös kapcsolódási pontja a rendezett családi háttér hiánya [Nagy & Dojcsák, 2011]. Kérdéses, hogy családi helyzet (válás, családon belüli bántalmazás) tehát milyen mértékben befolyásolhatják a problémás gyerekek viselkedését. A szülők felelőssége viszont megkérdőjelezhetetlen. Az iskolában a tekintély személy a pedagógus ideális esetben, mégis sok esetben csak passzív szemtanúi a bántalmazásoknak, feltéve, ha egyáltalán értesülnek róla, vagy épp nem az oktató esik a zaklatás áldozatául. Az iskolában felmerülő tisztelet hiánya nagymértékben aláássa a tanár tekintélyét [Mayer, Vígh 2008], így annak lehetősége is csökken, hogy sikeresen léphessen fel kritikus helyzetben. Utasi Judit [2000] ír egy német kutatásról, melyben fény derült arra, hogy a felmérésben résztvevő diákok 59%-a nem érezte magát védettnek a tanárok által. Miközben pont a tanártól várhatnának ideális esetben segítséget a diákok. Dr. Figula Erika [2004] ír részletesen azokról a problémákról és nehézségekről, melyeket a tanárok tapasztalnak az iskolai agresszió és zaklatás kapcsán. Ezek közül talán a legfontosabb, miszerint a pedagógusok nem tartják kielégítőnek informáltságukat az erőszakos cselekedetekkel és a zaklatással kapcsolatban, illetve, hogy a zaklatások, megaláztatások

nem kapnak elegendő nyilvánosságot az iskolában. A diáktársak felelősségéről és fellépéséről fentebb már említést tettem.

A Lepakcsolódás című film több szálon futó események láncolatát kapcsolja össze, melynek egyik vonatkozása egy középiskolás fiú öngyilkossági kísérlete és az eseményhez kapcsolódó személyek szerepe és felelőssége. Ben Boyd egy átlagos tinédzsernek mondható, aki sok időt tölt az interneten, a zenével. Szülei a munka mellett kevés időt fordítanak fiúkra, aki viszonylag visszahúzódó típus. Ben-t ismerősnek jelöli egy lány, akivel elkezd üzeneteket váltani. Nem tudhatta, hogy a lány felhasználó fiókját két fiú hozta létre, hogy jól szórakozhassanak rajta. Ben meztelen képet küld magáról a lánynak, viszont a képüzenetet a háttérben megbúvó fiúk továbbítják az iskola összes diákjának. Mikor ezt Ben megtudta, felakasztotta magát, viszont nővére időben leszedte a kötélről testvérét, de a fiú kómába került. Az édesapa nyomozásba kezd, mialatt rájön, hogy a munka mellett számos dolgot nem tudott fiáról, akit egész eddig elhanyagolt. A történet végén nem tudni, hogy a fiú fel fog-e ébredni valaha, viszont a családtagok, realizálva hiányosságait, szorosabbra fűzték eddigi kapcsolataikat.

A Ben X c. film egy Asperger-szindrómás fiú életét és megpróbáltatásait mutatja be. A cselekményt időnként megszakítja egy interjús szakasz, amiben a családtagok, illetve a közelebbi ismerősök mesélnek az éppen kibontakozó eseményekről, illetve előre bocsátva a közelgő eseményeket. A film elején megismerkedünk azzal a rutinszerű élettel, amit Ben naponta átél. Az otthon töltött idő nagy részében a legfontosabb tevékenysége a számítógépes szerepjáték karakterének fejlesztése. Számára ez az egyetlen örömforrás. Iskolájában folyamatos zaklatásnak van kitéve, mivel állapota, viselkedése egyértelműen kitér a tömegből. A folyamatos szorongást csak fokozza két osztálytársa folyamatos zaklatása, mely sok esetben fizikai bántalmazásba csap át. A film központi incidense, amikor a két bully felállítja Ben-t a tanári asztalra és közszemlére helyezik a fiút, majd a nadrágját lerántva, nyilvános megaláztatásnak teszik ki. A jelenet egyértelműen elkülöníti azokat a szerepeket, melyeket a fent említett szakirodalom meghatározott. Ben barátja megpróbálja megakadályozni az események kibontakozását, de törekvését hamar elfojtják a zaklatók. Ezután ő segítő szándékkal ugyan, de passzív szereplője a helyzetnek. A kamera megjeleníti azokat a további személynéket, akik nem érdektelenek Ben helyzetét illetően, mégis szánakozásukon kívül nem adnak hangot véleményüknek és nem is segítik elő a védelmező munkáját. A tanárok, mint az iskolai élet területén hatalmi szerepet betöltő személyek is alanyai az interjúnak. Az atrocitások alkalmával számos esetben volt tanári jelenlét és akció, mégis kevésnek bizonyult a zaklatás elleni fellépésük. A fizikai bántalmazás odáig fajul, hogy az egyik jelenetben egy parkban Ben-t lefognak és erőszakkal drogfogyasztásra kényszerítik. Az öngyilkosságtól egy szintén szerepjátékot játszó lány menti meg, akivel személyesen soha nem találkozott. A film csúcspontja, amikor a család közreműködésével megrendezett öngyilkosság után összegyűlik az iskola a temetésen, és napvilágot lát az a videó felvétel, mely egyértelmű bizonyítékként szolgál a zaklatók ellen. Az utóbbi két film tartalmát tekintve olyan kérdéseket világít meg, melyek mély benyomást tehetnek a gimnazistákra. A zaklatás olyan

szintjével találkozunk a filmekben, melyben a szereplők öngyilkosságra hajlamosak. A történet a szülők számára is tanulságos lehet, mert az ő felelősségük, hogy milyen hatások érik gyermekeiket, illetve, hogy ők milyen hatással vannak másokra. További releváns filmek: *Bully* [2011] Lee Hirsch-től, *The Fat Boy Chronicles* [2010] Jason Winn rendezésében és a *Bully* [2001] c. film Larry Clark-tól.

7. Összegzés és alternatív megoldások

Az áttekintett szakirodalom alapján látható, hogy a zaklatás továbbra is hatalmas méreteket ölt, sok esetben pedig nem is kerül nyilvánosságra. Az ilyen szituációk megelőzésére, kezelésére és megoldására nemhogy a gyermekek, de sajnos többségében tanáraik, oktatóik sincsenek felkészítve. A tanárok feladata nem csak a gyermek adott tantárgyi oktatása, hanem a gyermek viselkedéses-és szocializációs problémáinak, helyzetének kezelése, fejlesztése [Beran, 2006]. A gyermekek így nem csak a zaklatónak válnak az áldozatává, hanem annak is, hogy nem találnak védelmet, támogatást azokon a fórumokon, ahol első kézből lehetne reagálni a problémára. Az, hogy a család felelőssége meddig terjed, egy másik dolgozat témájaként szolgálhatna, de az egyértelmű, hogy a család az első szocializációs közeg, ahova tanácsért, védelemért lehet fordulni. Felmerül tehát a kérdés, miért nem merik sok esetben a fiatalok bevonni szüleiket az őket érő támadásokba. A segítségnyújtás legelemibb formája a barátok, társak összefogása. A bullying helyzetek száma és mértéke nagy mértékben csökkenthető, ha van olyan társas közeg, mely védelmet és támogatást nyújt ilyen kritikus helyzetben. A téma kutatása közben találtam rá egy cikkre, melyben az úgynevezett PBIS (positive behavioral interventions and supports) modellt taglalták a szerzők. A modell lényege egy olyan szervezet felállítása iskolán belül, mely tanárok és diákok bevonásával próbál olyan iskolát átfogó programot alkotni, mely a pozitív viselkedést promotálja a diákoknak, mely később elvárásként épül be a diákok körében, bátorítja a tanár-diák együttműködés erősödését. Egy hasonló rendszer kiépítése Magyarországon, úgy gondolom, nagyban hozzájárulna ahhoz, hogy a zaklatás ne egy mumus legyen, amiről nem lehet beszélni, hanem egy olyan fogalom, illetve probléma meghatározás, melynek megoldására átgondolt válaszok, kiépített rendszerek léteznek olyan oktatókkal és szakemberekkel, akik kompetensek a gyermekeket érintő mindennapi problémákban.

Irodalomjegyzék

BERAN, T. N. (2006): „Preparing teachers to manage school bullying: The hidden curriculum” *The Journal of Educational Thought* 40(2) 119-129.

BRADSHAW, C. P., PAS, E. T., DEBNAM, K. J & JOHNSON, S. (2015): „A focus on implementation of positive behavioral interventions and supports (PBIS) in high schools: Associations with bullying and other indicators of school disorder” *School Psychology Review* 44(4), 480-498.

BUDA M. (2008): „Iskolai erőszak, iskolai zaklatás” *Napirendi pont/ Fordulópont* 10(3), 11-25.

- BUDA M. (2015): *Az iskolai zaklatás - a kutatások tükrében*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen
- BUDA M., KŐSZEGHY A. & SZIRMAI E. (2008): „Iskolai Zaklatás: Az ismeretlen ismerős” *Educatio* 17(3), 373-386.
- COLOROSO B. (2003): *Zaklatók, áldozatok, szemlélők: az iskolai erőszak*. Harmat Kiadó, Budapest
- DOMONKOS K. (2014): „Cyberbullying: Zaklatás elektronikus eszközök használatával” *Alkalmazott Pszichológia* 14(1), 59-70.
- FIGULA E. (2004): *Iskolai zaklatás: Iskolai erőszak pszichológusszemmel*. Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Tudományos Közalapítvány Kuratóriuma, Nyíregyháza
- FIGULA E., MARGITICS F., PAUWLIK ZS. & SAZTMÁRI Á. (2011): „Iskolai Erőszak: Az áldozat-, támadó- és provokatíváldozat magatartásminta családszocializációs háttértényezői” *Mentálhigiéné és Pszichoszomatika*, 1, 47-72.
- KARLOVITZ J. T. (2008): „Zaklatás az iskolában és nem csak ott” *Educatio* 17(3), 457-459.
- KÖRMENDI A & SZKLENÁRIK P. (2012): *Az iskolai zaklatás*. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen
- KURUC O. (2012): „Iskolai agresszió és közösségi média” *Alternatív Vitarendezés* 94-103.
- LESTER, L. & MANDER, D. (2015): „The role of social, emotional and mental wellbeing on bullying victimisation and perpetration of secondary school boarders” *Journal of Psychologists and Counsellors in Schools* 25(2), 152–169.
- MAYER J. & VÍGH S. (2013): „Kutatás Közben” *Educatio* 22(1), 421-432.
- NAGY I., KÖRMENDI A. & PATAKY N. (2012): „A zaklatás és az osztályléggkör kapcsolata” *Magyar Pedagógia* 112(3), 129–148.
- NAGY Z. & DOJCSÁK Á. (2011): „Dühöngő osztályterem: Erőszak az iskolában” In BALKU A., DUSA Á. & SŐRÉS A. (Eds.). *Ifjúsági élethelyzetek: Ifjúságszociológiai tanulmányok*. pp.45-60. Debreceni Egyetemi Kiadó, Debrecen
- PARTI K. (2016): „A megfélemlítés (bullying) szabályozása Magyarországon és külföldön” *In medias res* 5(1), 114-146.
- SWEETING, H. & WEST, P. (2001): „Being different: correlates of the experience of teasing and bullying at age 11” *Research Papers in Education* 16(3), 225-46.
- UTASI J. (2000): „Erőszak az iskolában” *Család, gyermek, ifjúság* (1), 27-30.
- WU, W. C., LUU, S. & LUH, D. L. (2016): „Defending behaviors, bullying roles and their associations with mental health in junior high school students: a population based study” *BMC Public Health* 16(1), 1066
- ZEQUINAO MA, MEDERIOS P, PEREIRA B, CARDOSO F. L. (2016): „Association between spectator and other roles in school bullying” *Journal of Human Growth and Development* 26(3), 352-359.

Felhasznált filmek:

2. Táblázat

Filmcím	Gyártás éve	Rendező
That's What I am	2011	Michael Pavone
Submit the Documentary: The Virtual Reality of Cyberbullying	2013	Les Ottolenghi
Disconnect	2013	Henry Alex Rubin
Ben X	2007	Nic Balthazar

Gyökerek tábor a SZIK-ben

Az első ízben 2003-ben megszervezett Gyökerek Tábor ötletgazdája a budapesti Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium egyetemista diákjai voltak, akik úgy érezték, a másokért élő ember ideáját tettekre szeretnék váltani: tenni akarnak valamit a náluk nehezebb helyzetben lévőkért.

A 2003 óta minden nyáron Budapesten megszervezett Gyökerek táborban olyan szociálisan vagy anyanyelvi szempontból hátrányos helyzetű, határon túli magyar gyermekeket látunk vendégül, akiknek másképp nem lenne lehetőségük az anyaországba eljutni. A nyolcnapos program keretében a résztvevő gyermekek megismerik az anyaország természeti, történeti és kulturális örökségét, ezzel egy időben pedig egy keresztény szellemiségű, befogadó közösség tagjaivá válnak, ahol lehetőségük van magyarországi, illetve a többi határon túli, magyarulterületről származó kortársakkal megismerkedni, barátságokat kötni.

A tábor szellemiségét meghatározzák a keresztény értékek és a jezsuita lelkeség. Szervezői főként a Szent Ignác Jezsuita Szakkollégium diákjai és öregdiákjai, illetve barátai. A tábor során a szervezők is olyan élményben részesülnek, amelyek aztán egész évben motivációt jelentenek számukra a tábor jövőbeni szervezését illetően. A szervezők minden évben igyekeznek megújulni, hogy a program sikeressége fennmaradjon. A tábor jelmondata: Tegyetek jót, mert tudtok! Szeretnék, hogy minél több emberhez eljusson ez az egyszerű gondolat, s mindenki csak egy kicsit, a saját lehetőségeihez mérten segítse környezetét, embertársait.

Forrás: <https://kepmas.hu/pihener/gyokerek-tabor-avagy-elmanytabor-magyarorszagon> (2018. 06. 11.)